

Learoesoejkesje – Jåa3 álløe- j̄ih

laejkieduedtiefaage

Dette er en sørsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Mieriedimmine vihtiestamme Saemiedigkese 09.02.2021 reaktavåaroeminie
laakesne snjaltjen 17.biejeste 1998 nr. 61 maadthskuvlen j̄ih
jåarhkeļierehtimmien bijre (ööhpehtimmielaake) § 6-4 mubpie l̄ihtse.

Faamosne 01.08.2022 raejeste

Faagen bijre

Faagen relevaanse jñh vihkeles aarvoeh

Jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaage lea vætnoeproduksjovnen bijre aerpievuekien saemien dorjesijstie. Praktikheles barkoen tjirrh ovmesse fijberigujmie, laejkiegujmie jñh jeatjah iebnigujmie jñh ovmesse dirregh nuhtjedh, lierehtæjjah hijven vytnesjimmietjiehpiesvoeth jñh goerkesem evtiedieh aerpievuekeste, hammoste, teknikkeste jñh stíllijste álløe- jñh laejkieduedtesne. Lierehtæjjah edtjeh goerehtidh, ássjalommesh evtiedidh jñh innovatijve prosesh nuhtjedh orre duedtidorjesh sjugniedidh. Duedtiefaage edtja lierehtæjjide ryöjrehtidh aerpievuekien jñh orreevtiedamme álløe- jñh laejkiedorjesh darjodh mej mietie seabradahke gihtjie. Daate sæjhta jiehtedh duedtiefaage edtja hoksedh vytnesæjjah ööhpehtimmiem áadtjoeh dovne aerpievuekien jñh bætijen aejkien duedtesne mij lea viédteidihkie aalkoeáálmegi daajrose.

Gaajhkh faagh edtjeh meatan árrødh lierehtimmien aarvoeváarømem saetniedehtedh. Jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaage edtja lierehtæjjide ryöjrehtidh duedtidorjesh evtiedidh mah nænnoesvoetem, kvaliteetem, kultuvrem jñh histovrijem váaroeminie utnieh. Lierehtæjjah edtjeh sjugniedimmieaavoem dáájredh, jñtsh faageles identiteetem gaavnedh jñh goerkesem náármijste, etihkeste jñh estetihkeles vuekijste duedtesne evtiedidh. Barkoen tjirrh faagine lierehtæjjah daajroem vejtiestieh gellievoeten jñh jeerehtsi bijre saemien kultuvreaerpesne. Daajroe aerpievuekien bijre edtja viehkiehtidh guktie lierehtæjjah eatnemem seahkarieh jñh ektiedimmiem guarkøeh gaskem vierhtieátnøem jñh daerpiesvoetem eatnemevierhtide vaarjelidh bætijen aejkien boelvide. Faage edtja lierehtæjjide daajroem vedtedh barkøefaalijen jñh barkijen diedti jñh reaktaj bijre, jñh vihkelesvoeten bijre laavenjostoste golme guejmiej gaskem, gusnie barkøefaalije, barkije jñh áejvieladtjh ektesne berkieh buerebe barkøejieledem evtiedidh.

Jarngbiehkieh

Duedtie jñh kultuvreaerpie

Jarngbiehkie duedtie jñh kultuvreaerpie lea álløe- jñh laejkieduedtien aerpievuekiej bijre, teknikkh, möönsterh, jñtsevoete jñh histovrije. Jarngbiehkie lea aaj maehdedh sjiehteles iebnh jñh dirregh nuhtjedh aerpievuekien jñh orresjugneden dorjesh evtiedidh, jñh saemien kultuvreaerpiem gorredieh jñh gukkiebasse jáerhkieh. Daate sæjhta jiehtedh baanteveevine jñh veevestovline veevedh, baerkielidh, gietine gurredh, döövøedh jñh aerpievuekien ríesegemöönsterh nuhtjedh. Jarngbiehkie lea aaj ektiedimmiem guarkedh saemien álløe- jñh laejkieduedtien, saemien

möönstereaerpievukiej, vaarjelimmien, rekonstruksjovnen jñh orresjugniedimmien gaskem.

Ïebnedaajroe

Jarngbiehkie ïebnedaajroe lea dej ovmessie ïebni jñjtsevoeti bijre jñh guktie dejtie veeljedh, gñetedidh jñh gorredidh. Jarngbiehkie lea aaj dovne aerpievukien jñh orresjugneden ïebni åtnoesuerkiej bijre, jñh guktie ovmessie ïebnh ektesne nuhtjedh aerpievukien jñh orresjugneden duedtiedorjesh evtiedidh. Jarngbiehkie lea aaj guktie edtja fijberh, laejkieh jñh jeatjah ïebnh byjrese- jñh vierhtievietseseleslaakan nuhtjedh.

Hammoedimmieprosessh

Jarngbiehkie hammoedimmieprosessh lea prosessen bijre åssjalommesistie gaervies dorjesasse ålloe- jñh laejkieduedtiefaaagesne. Lea maehdedh aerpievukien saemien duedtiedorjesh vaarjelidh jñh dejtie skraejrine nuhtjedh orre ålloe- jñh laejkiedorjesh evtiedidh. Jarngbiehkie lea aaj digitaale viehkievierhtieh nuhtjedh barkosne möönsterh, klaerieh, hammoem jñh funksjovnem goerehtidh.

Maarkedegoerkese

Jarngbiehkie maarkedegoerkese lea ektiedimmien bijre gaskem åasah jñh sijsebaalhkah jñjtse produksjovnesne. Jarngbiehkie lea aaj jñjtse barkoem åehpiedehtedh jñh åestijh biñkedidh ovmessie ektiedimmine. Jarngbiehkie lea aaj mierhkevaaroebigkemen bijre jñh bievnemen bijre duedtien jñjtsevoetijste jñh kulturelle jñh aerpievukien aarvoste. Lea aaj faagen kultuvrehistovrijem nuhtjedh jñjtse barkosne. Maarkededoekeme jñh doekeme jñjtse vætnoedorjesijstie jñh dienesijstie ovmessie viermiej tjñrrh lea bielie jarngbiehkeste.

Dåaresthfaageles teemah

Almetjehealsoe jñh jieledemaalveme

Jåå3 ålloe- jñh laejkieduedtiefaaagesne dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jñh jieledemaalveme lea tjehepiesvoetem, hijven barkoerutijnh evtiedidh jñh krååhpem joekehtslaakan svihtjedh jñh nuhtjedh mearan barkeminie, maehdedh dåeriesmoerh loetedh jñh jñjtjedamtoem jñh heartoeh evtiedidh soptsestidh. Lea aaj guktie maahata jñjtse dååjresh, åssjaldahkh jñh mielh buektedh laavenjostosne mubpiejgumie jñh barkosne laavenjassigumie ålloe- jñh laejkieduedtiefaaagen sisnjelen. Dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jñh jieledemaalveme lea aaj meatan årrodh vååjnedehdedh guktie duedtie maahata meatan årrodh ektiedimmien dåehkide vuesiehtidh joekehtslaakan.

Monnehke evtiedimmie

Jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaagesne dihte dáaresthfaageles teema monnehke evtiedimmie lea laejhtehkslaakan veeljemen bijjelen ussjedatdedh iebnijste, dirregistie jñh produksjovneviekijste aktene etihkeles jñh monnehke produksjovnesne aerpieviekien jñh orre duedtiedorjesijstie. Lea aaj monnehke dorjesh darjodh mejtie maahta gorredidh, orresistie nuhtjedh jñh dávvodh. Monnehke evtiedimmie lea aaj faage lea bielie barkoste veartenen eatneme- jñh kultuvreaerpiem gorredidh.

Vihkeles tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaagesne lea faagegielem nuhtjedh jñh dorjesi bijre soptsestidh juktie barkoem áehpiedehtedh, tjielkestidh jñh barkoen ávteste argumenteeredh mij lea dorjesovveme, gaskesadtemisnie áestijigujmie, barkoevoelpigujmie, deallahtæjjajgujmie jñh jeatjah laavenjostoeguejmiejgujmie.

Maehtedh tjaeledh

Maehtedh tjaeledh jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh tjaeledh, barkoeguvvieh, möönsterh jñh ríesegemöönsterh darjodh gosse edtja gurredh jñh veevedh, tjielkestimmieh jñh buerkiestimmieh darjodh jñh duedtien baakoetjierth daennie barkosne nuhtjedh. Edtja aaj maehtedh goerehtidh jñh ussjedatdedh faageles teemaj jñh gyhtjelassi bijjeli. Lea aaj jñjtse barkoem jñh dorjesh dokumenteeredh jñh vuarjasjidh. Edtja aaj dorjesh jñh dienesjh áehpiedehtedh jñh áestijigujmie, barkoevoelpigujmie, deallahtæjjajgujmie, aerpieviekien guedtijigujmie jñh jeatjah laavenjostoeguejmiejgujmie gaskesadtedh.

Maehtedh lohkedh

Maehtedh lohkedh jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaagesne lea guarkedh jñh nuhtjedh faagelidteratuvrem, faagen baakoetjierth, veeve- jñh gietegurremebihkedassh, barkoebuerkiestimmieh, illustrasjovnh jñh átnoebihkedassh.

Maehtedh ryöknedh

Maehtedh ryöknedidh jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaagesne lea iebneátnoem jñh produksjovneáasah ryöknedidh, áasam biejedh dorjesidie jñh ekonomeles ryöknedimmieh darjodh áasafaalenassen sjiekenisnie jñjtse dorjesidie jñh dienesjidie. Lea aaj aerpieviekien saemien möölegeektievoeth nuhtjedh.

Digitaale tjiehpiesvoeth

Digitaale tjiehpiesvoeth jáa3 álløe- jñh laejkieduedtiefaagesne lea biävnesh veedtjedh jñh vedtedh, möönsterh evtiedidh jñh orre dorjesh hammoedidh. Digitaale tjiehpiesvoeth sæjhta jiehtedh vuarjasjidh, giätetidh jñh iktedidh biävnesh, gaaltijelaejhtehks árrødh jñh gaaltijidie vuesiehtidh. Sæjhta jiehtedh etihkeles voerkesvoetem evtiedidh jñh digitaale vuarjasjimmiefaamoem vuesiehtidh viehkine njoelkedassh jñh nåármh fulkedh.

Maahtoelmieh jñh vuarjasjimmie

Maahtoelmieh jñh vuarjasjimmie álløe- jñh laejkieduedtiefaage

Maahtoelmie

Lierehimmien ulmie lea lierehtæjja edtja mahtedh

- jñjtse barkoem soejkesjidh, tjírrehtidh, vuarjasjidh jñh dokumenteeredh jñh duedtieterminologijem barkosne nuhtjedh
- saemien aerpievuekien daajroem jñh aalkoeáálmegekultuvrem goerehtidh jñh nuhtjedh jñh dam skraejrine nuhtjedh jñjtse sjugnedem barkosne jñh biävniemisnie duedteste etihkeleslaakan
- saemien voenges jñh regijonaale kultuvrevæhtah jñh vuekieh nuhtjedh hammoedimmesne álløe- jñh laejkieduedtiedorjesijstie
- jñjtse duedtiebarkoeh váájnehtedh jñh evtiedidh ássjalommesen raejeste gaervies dorjesen raajan, jñh skraejriegaaltijh voenges duedtieaerpievuekijste áehpiedehtedh
- digitaale dirregh nuhtjedh hammoedimmiedorjeseevtiedimmesne, faageguvviedimmesne jñh möönsterekonstruksjovnesne jñh dam jñjtse barkosne duedtime nuhtjedh
- iebnh veeljedh jñh giätetidh jñh dorjesh evtiedidh saemien kultuvren jñh aerpievuekien mietie
- aerpievuekien saemien vuekieh jñh möölegeektievoeth jñjtse barkosne nuhtjedh, jñh aarvoen bijjelen ussjedadtedh dejstie
- dorjesh evtiedidh ovmessie álløe- jñh laejkieduedtieteknikhine jñh ektiedimmien bijjelen ussjedadtedh iebneátnoen, kvaliteeten, klaerieveeljemen jñh funksjonaliteeten gaskem
- aerpievuekien duedtiedorjesh darjodh jñjtse jallh jeatjah veeljeme regijovneeste jñh jeerehtsi jñh gellievoeten bijjelen ussjedadtedh duedtieaerpievuekine jñh kultuvreaerpesne Saepmesne
- funksjovnem, kvaliteetem jñh nænnoesvoetem vuarjasjidh jñh buerkiestidh ovmessie álløe- jñh laejkiedorjesinie
- duedtiem gorredidh, dávvodh jñh orresistie nuhtjedh jñh tjjelkestehdedh guktie ovmessie veeljemh kvaliteetem jñh nænnoesvoetem baajnehtieh

- áasam ryöknedidh jïjtse dorjesidie jïh dïenesjidie jïh ektiedimmiem vuarjasjidh iebneásaj, tïjjeátnoen, produksjovnen jïh maarkedearvoen gaskem
- digitaale vierhtieh nuhtjedh maarkededoekemasse jïh doekemasse sielten mierhkevaarojste jïh jïjtse vætnoedorjesijstie jïh dïenesijstie jïh gaskesadtemisnie áestijigujmie jïh jeatjah laavenjostoeguejmiejgujmie
- sieljme njoelkedassh voestesaahterereaktan biïre jïjtse barkosne nuhtjedh jïh gaaltijeátnoen jïh gaaltijevuesiehtimmiej bijjeli ussjedadtedh
- saemien álloe- jïh laekieduedtien histovrijem jïh jïjtsevoetem tïjelkestehdedh jïh histovrijes gaaltijh referaansine nuhtjedh produksjovnesne jïh rekonstruksjovnesne dorjesijstie naemhtie guktie gáarede dam giehtjedidh
- barkoem soejkesjidh jïh tïjrriehtidh healsoen, byjresen jïh jearsoesvoeten sieljme njoelkedassi mietie
- hijven barkoerutijnh veeljedh jïh kráahpem maereleslaakan nuhtjedh jïh svihtjedh mearan barkeminie olles nipkemeskaarah barkoesijjesne áadtjoeh
- ovmessie saemien duedtieorganisasjovni jïh jeatjah institusjovni barkoesuerkiem jïh barkoem Saepmesne goerehtidh jïh guktie dejtie nuhtjedh, jïh ussjedadtedh maam ráállide dah seabradahkesne utnieh
- njoelkedassi jïh latjkoej mietie barkedh mah barkoetsiehkïem faagesne reguleerïeh jïh barkoefaalijen jïh barkijen dïedth jïh reaktah tïjelkestehdedh

Jaabnan vuarjasjimmie

Jaabnan vuarjasjimmie edtja lieremem eevtjedh jïh maahtoem evtiedidh. Lierehtæjjah maahtoem vuesiehtieh jïh evtiedidh jáa3 álloe- jïh laekieduedtiefaaagesne gosse daajroeh, tïjehpiesvoeth jïh laejhtehks ussjedimmiem nuhtjïeh barkoelaavenjassh loetedh learofaaagesne. Biïkedæjja edtja sjïehteladtedh guktie lierehtæjjah Leah meatan jïh lieremelastose sjïehteladtedh jeereldihkie barkoelaavenjassi tïjrrh. Biïkedæjja jïh lierehtæjja edtjïeh dialogesne árrodh lierehtæjjaj evtiedimmien biïre jáa3 álloe- jïh laekieduedtiefaaagesne. Lierehtæjjah edtjïeh nuepiem áadtjodh jiehtedh maam dah dáájroeh sijjïeh haalvoeh jïh jïjtsh faageles evtiedimmien bijjelen ussjedadtedh. Biïkedæjja edtja biïkedidh dan gukriebasse lieremen biïre jïh lierehtimmiem sjïehteladtedh guktie lierehtæjjah maehtieh biïkedimmiem nuhtjedh sijjen maahtoem faagesne evtiedidh.

Vuarjasjimmieöörnege

Faagepryöven ávtelen gaajhkes, mah eah Leah iemie lierehtimmielaajroem tïjrrëhtamme, Leah tjoereme tjaaleldh eksamenem vaeltedh mij lea dorjesovveme faagen learoesoejkesjen mietie. Eksamene sentraale dorjesávva jïh voenges sensureereme sjædta. Eksamene ij edtjïh

ryöjredimmiebieliem utnedh. Lïerehtimmie jåa3 ålloe- jïh
laejkieduedtiefaagesne edtja faagepyövine orrijidh. Gaajhkeshtedtjeh
faagepyövem vaeltedh, jïh tjïrrehtimmien tjïjemierie lea govhte barkoebiejïeh.